

¶ Birgit S. Nielsen: *Karin Michaëlis. En europæisk humanist*. København: Museum Tusculanums Forlag, 2002. 135 sider [Studier fra Sprog- og Oldtidsforskning, nr. 338]. ISBN 87-7289-758-9.

Birgit S. Nielsens bog om Karin Michaëlis (1872-1950) er solidt håndværk. I bogens forord fortæller Nielsen hvad hensigten med bogen er, nemlig at tegne et portræt af den europæiske humanist Karin Michaëlis, hvor vægten ligger på Michaëlis' børne- og ungdomsbøger, især den utopiske ungdomsroman *Den grønne Ø*. Og Nielsen holder hvad hun lover: læseren af den velskrevne bog får - i nævnte rækkefølge - en interessevækkende indledning, en oversigt over Karin Michaëlis' liv og værk, en gennemgang af Michaëlis' Bibi-børnebøger, en analyse af *Den grønne Ø*, et afsnit om Michaëlis' forhold til antisemitismen samt en konklusion der tager udgangspunkt i analysen af *Den grønne Ø*. Læseren tilbydes altså masser af information om kulturpersonligheden Karin Michaëlis, og til overflod er alt kontrollerbart i de 86 tilhørende noter, hvortil kommer en bibliografi med primær- og sekundærlitteratur.

Birgit S. Nielsens bog er som anført skrevet med ønsket om at portrættere Karin Michaëlis som dansk og europæisk åndsperson der med stort humanitært engagement satte alt ind for at hjælpe marginaliserede grupper i samfundet, herunder især børn, hvilket således fint afspejles i det forhold at Nielsens portræt er skrevet i lyset af Karin Michaëlis' børnebøger.

Netop børne(bogs)indfaldsvinklen er en overraskende, men interessant måde at portrættere Karin Michaëlis på som uselvsk og engageret europæisk humanist i en periode der politisk, socialt og kulturelt set var urolig og omskiftelig. På baggrund af analysen af *Den grønne Ø* (dansk udgave 1937) trækker Birgit S. Nielsen nogle konklusioner der umiddelbart virker heftige set i forhold til at der 'bare' er tale om en ungdomsbog:

Det ser altså ud, som om Karin Michaëlis over for sine unge læsere plæderer for en kollektivisering, en indføring af anarkisme eller kommunisme eller muligvis et ur-kristent fællesskab som en *permanent* samfundsorden. (s. 110, Nielsens fremhævelse)

Men netop fordi analysen af bogen er så grundigt udført, er det faktisk konklusioner der ligger i naturlig forlængelse af de foregående analyser af *Den grønne Ø*. Som den omhyggelige skribent Nielsen er, diskuterer hun ydermere sine konklusioner, og som prikken over i'et stiller - og besvarer - hun spørgsmålet om det er mindre forpligtende at Karin Michaëlis udtrykker sig i en ungdomsroman end i en genre for voksne. Det mener Nielsen ikke og argumenterer ved at gå ud over romanen og trække linjer tilbage til lignende tankegods i bøger fra Michaëlis' tidligere forfatterskab.

På baggrund af det foranstående synes det imidlertid unødigt relativiserende at Nielsen, ligeledes i konklusionen, spænder et sikkerhedsnet ud under interpretationerne, idet hun siger: "Hvilken tolkning, der er rigtigst, er svært at sige, og måske er det heller ikke så afgørende, da det jo er en roman og ikke et politisk manifest" (s. 111). En roman kan imidlertid udmærket være et politisk manifest samtidig med at både form og æstetik er på plads og dermed sikrer at romanen grundlæggende er en 'god bog'. Og fordi Nielsens sigte med bogen om Karin Michaëlis jo uomtvisteligt er ideologisk farvet, eftersom Michaëlis eksplicit skal portrætteres - og også bliver portrætteret - som et menneske med en ideologisk, in casu humanistisk, mission, så kunne Nielsen i overensstemmelse hermed have udeladt forbeholdene og konkluderet 'helt ind til benet'. På denne baggrund kunne Nielsen også have taget mere fat i den ideologiske side af receptionen af *Den grønne Ø* og citeret mere fra andre anmeldere (hvis der da ellers er flere) end Berlingskes Tidendes der er herligt forarget over bl.a. børnenes afskaffelse af ejendomsretten:

Det er unægteligt ikke helt ligegyldigt, hvad de Unge faar at læse, og det kunde være, at en og anden Forældre burde kikke lidt i denne Bog, før de forærer den til deres store Dreng. (note 67, s. 129)

Den grønne Øs tilblivelseshistorie er i bogstaveligste forstand ikke bare ét, men flere kapitler for sig i Nielsens bog, eller 'afhandling', som hun et sted selv meget passende kalder sin grundigt researchede bog. Dette kunne tyde på en tør og støvet bog, men intet er mindre sandt! Bogen er skrevet i et både veloplagt og præcist sprog der kun øger lysten til at læse beretningen om Karin Michaëlis. Fascinerende og for denne anmelder nærmest elementært spændende er afsnittet om *Den grønne Øs* tilblivelses- og udgivelseshistorie. Særlig interesse påkalder sig Nielsens rekonstruktion af historien omkring den tyske udgave der udkom i påsken 1933. Nielsen viser nemlig at den tyske forlægger Herbert Stuffers udgave var selvcensureret, idet han uden Karin Michaëlis' vidende fjernede bogens projødiske afsnit (om Jordemoderens forhistorie) - og forsøgte at få det til at se ud som om de manglende afsnit skyldtes tilfældige uheldige omstændigheder. (Nielsen anfører i sin rekonstruktion at de manglende afsnit delvist svarer til siderne 196-202 i den danske udgave, men det må være siderne 124-130, som hun da også henviser til i sin gennemgang af Jordemoderens forhistorie).

Fra småtingsafdelingen kan desuden nævnes at Nielsens bog indeholder en del gentagelser (sikkert for at få budskabet tydeligt frem) samt nogle trykfejl, dog ingen meningsforstyrrende bortset fra en sjov på side 79, hvor der står at børnene i *Den grønne Ø* bruger tang til "tagtænkning". Skulle bogen i øvrigt styrkes på et konkret punkt, måtte det være udarbejdelsen af et index over bogens store galleri af personer, steder og bogtitler.

I en serie om betydningsfulde kvinders steder skrev avisen *Information* at Karin Michaëlis og hendes humanistiske og humanitære indsats nødigt skulle gå i glemmebogen. Artiklens

forfatter noterede med tydelig utilfredshed den hidtidige mangelfulde, kursoriske og misvisende behandling af Karin Michaëlis og beklagede i samme åndedrag manglen på horisontudvidende bøger om humanismens og pacifismens store frontfigurer og personligheder, når der nu er masser af gennemresearchede film om både Første og Anden Verdenskrig etc.¹ Denne mangel er der med Birgit S. Nielsens portræt af Karin Michaëlis nu meget langt hen ad vejen rådet bod på. Hendes bog er netop veldokumenteret og troværdig i de detaljerede analyser samtidig med at hun på en bred åndshistorisk baggrund tegner et levende portræt af den fascinerende danske og europæiske freds- og kulturperson. *Karin Michaëlis. En europæisk humanist* kan således med god ret kaldes horisontudvidende.

Anders Bay, Universiteit van Amsterdam

¹ Charlotte Christensen: 'En idealist på Thuro', *Information* d. 7. august 2001. [Set på *Informations* internetsite d. 12.10.2002]